

*Magdalena Dura*

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu  
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej*

## **Rozwój szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim w latach 2000–2008**

**Zarys treści:** Współcześnie istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego regionu staje się kapitał ludzki. Istotną rolę w kształtowaniu kapitału ludzkiego odgrywa poziom wykształcenia ludności regionu. Poziom wykształcenia wiąże się ściśle z rozwojem edukacji, szczególnie w zakresie szkolnictwa wyższego. Celem niniejszego opracowania jest analiza rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim jako czynnika warunkującego kształtowanie się kapitału ludzkiego. W postępowaniu badawczym analizie poddaje się rozwój szkolnictwa wyższego mierzonego wielkością jego bazy instytucjonalno-organizacyjnej, liczbą studentów i kadrami naukowo-dydaktyczną.

**Słowa kluczowe:** kapitał ludzki, poziom wykształcenia, działalność badawczo-rozwojowa, województwo lubuskie

### **1. Wprowadzenie**

Współcześnie istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego regionu staje się kapitał ludzki. Tworzą go ludzie wyposażeni w wiedzę naukową i umiejętności, które mogą być wykorzystane w usprawnianiu działalności praktycznej oraz tworzeniu i wykorzystywaniu innowacji w gospodarce (Becker 1993).

Kapitał ludzki wpływa na rozwój gospodarczy poprzez podnoszenie produktywności pracy, a także przez zwiększenie zdolności gospodarek regionalnych do generowania i przyswajania technologii innowacyjnych oraz wzrostu atrakcyjności lokalizacyjnej regionu (Herbst 2009).

Istotnym aspektem kapitału ludzkiego jest poziom wykształcenia ludności regionu. Poziom wykształcenia wiąże się ściśle z rozwojem edukacji, szczególnie w zakresie szkolnictwa wyższego. Rozwój szkolnictwa wyższego określa się w kategoriach wielkości bazy instytucjonalno-organizacyjnej, liczby studentów i kadry naukowo-dydaktycznej. Rozwój ten prowadzi do wykształcenia wysoko kwalifikowanej kadry, która znajduje zatrudnienie w jednostkach badawczo-rozwojowych oraz w sektorach nowoczesnej gospodarki.

Tabela 1. Ludność z wyższym wykształceniem w województwie lubuskim w 2002 r.

Wyszczególnienie	Z wyższym wykształceniem			
	ogółem	mężczyźni	kobiety	
	w liczbach bezwzględnych	% <sup>a</sup>	w liczbach bezwzględnych	w liczbach bezwzględnych
Polska	3203566	10,2	1448060	1755506
Lubuskie	69696	8,5	33115	36581

<sup>a</sup>udział w ludności 15 lat i więcej

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002. Ludność. Stan i struktura społeczno-demograficzna. 2003. GUS.

Celem niniejszego opracowania jest analiza rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim jako czynnika warunkującego kształtowanie się kapitału ludzkiego.

Województwo lubuskie jest regionem o przeciętnym poziomie rozwoju gospodarczego. Wskaźnik dochodu na mieszkańca w latach 2000–2007 kształtował się w przedziale 90,1–88,6% średniej krajowej<sup>1</sup>. W stymulowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego regionu istotną rolę może odegrać wzrost kapitału ludzkiego. Aktualny stan kapitału ludzkiego w województwie w aspekcie demograficzno-społecznym przedstawia się następująco. Region charakteryzuje się względną stabilizacją demograficzną. Ludność województwa lubuskiego na tle kraju wyróżnia się młodością demograficzną. Mediana wieku ludności w 2008 r. wynosiła 36,7 roku przy medianie dla Polski równej 37,5. W 2008 r. stopa bezrobocia kształtowała się powyżej średniej krajowej (9,5%) i wynosiła 12,5%. Odsetek ludności z wyższym wykształceniem (w ludności w wieku 15 lat i więcej) w 2002 r. wyniósł 8,5% przy średniej krajowej kształtującej się na poziomie 10,2% oraz maksymalnej wartości 14,2% dla województwa mazowieckiego<sup>2</sup> (tab. 1). W latach 2002–2005 udział ludności z wyższym wykształceniem wzrósł do 11,5% (wg szacunku OECD). Warto w tym miejscu zaznaczyć, że pod względem odsetka ludności z wykształceniem średnim i policealnym województwo lubuskie zajmowało pozycję przeciętną ze wskaźnikiem równym 32,9% przy średniej dla Polski – 32,6%.

Zakłada się, że rozwój kapitału ludzkiego w województwie należy wiązać z rozwojem szkolnictwa wyższego.

<sup>1</sup> Baza Danych Regionalnych, GUS.

<sup>2</sup> Należy zaznaczyć, że ze względu na brak aktualnej statystyki dotyczącej ludności z wyższym wykształceniem w diagnozie stanu kapitału ludzkiego stosuje się dane pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 oraz dane szacunkowe z Regionalnej Bazy Danych OECD odnoszące się do roku 2005.

## 2. Szkolnictwo wyższe w województwie lubuskim w latach 2000–2008

W latach 2000–2008 w województwie lubuskim nastąpił rozwój instytucjonalno-organizacyjnej bazy działalności edukacyjnej w zakresie szkolnictwa wyższego. Liczba szkół wyższych wzrosła z 5 do 9. Przyrost ten nastąpił poprzez wzrost liczby szkół niepaństwowych. W roku akademickim 2008/09 funkcjonowało 9 szkół wyższych, w których kształciło się 27,6 tys. studentów (tab. 2). W regionie funkcjonuje ośrodek akademicki związany z Uniwersytetem Zielonogórskim. W ośrodku tym działają również dwie uczelnie niepubliczne. Uniwersytet Zielonogórski jest największą uczelnią publiczną województwa. Powstał 1 września 2001 r. z połączenia Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego (1973) oraz Politechniki Zielonogórskiej (1965). Strukturę uczelni tworzy dziesięć wydziałów: Artystyczny, Ekonomii i Zarządzania, Elektrotechniki, Informatyki i Telekomunikacji, Fizyki i Astronomii, Humanistyczny, Inżynierii Lądowej i Środowiska, Matematyki, Informatyki i Ekonometrii, Mechaniczny, Nauk Biologicznych, Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu, które prowadzą 41 kierunków studiów (tab. 3). Uniwersytet Zielonogórski prowadzi również kształcenie podyplomowe oraz studia doktoranckie. W 2008 r. na uniwersytecie tym kształciło się 16 766 studentów, tj. 61% ogółu studentów w województwie lubuskim. Kadre dydaktyczną stanowiło 991 nauczycieli akademickich.

Ważną rolę w kształceniu akademickim w województwie lubuskim odgrywa Collegium Polonicum w Słubicach, które stanowi zamiejscowy ośrodek dydaktyczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Collegium Polonicum w Słubicach powstało w roku 1998 jako rezultat współpracy w zakresie nauki i szkolnictwa wyższego między Europejskim Uniwersytetem Viadrina we Frankfurcie nad Odrą oraz Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Głównymi zadaniami Collegium Polonicum są: (1) realizacja kierunków studiów, które są rozszerzeniem oferty dydaktycznej uczelni macierzystych, (2) wspieranie naukowej współpracy pomiędzy stroną polską i niemiecką oraz (3) prowadzenie porównawczych studiów naukowych z zakresu przygranicznych problemów gospodarczych, społecznych, prawnych i kulturalnych (Dolata 2004). W pierwszym roku działalności Collegium Polonicum uruchomiono dwa kierunki studiów – ochronę środowiska i politologię, na których studiowało 88 studentów. W roku akademickim 2009/2010 kształciło się na tej uczelni 2 tys. studentów.

Efektom współpracy między władzami samorządowymi województwa lubuskiego a ośrodkami akademickimi w Polsce jest sieć zamiejscowych ośrodków dydaktycznych i punktów konsultacyjnych w tym województwie prowadzonych przez Uniwersytet Szczeciński i Akademię Rolniczą w Szczecinie, Akademię Górniczo-Hutniczą w Krakowie, Akademię Ekonomiczną w Poznaniu i Akademię Medyczną we Wrocławiu. W placówkach tych w roku akademickim 2008/2009 kształciło się 1069 osób (tab. 2). W regionie działa również Wydział Zamiejscowy Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu z siedzibą w Gorzowie Wielkopolskim, na którym kształciło się 1089 studentów.

Tabela 2. Szkoły wyższe, filie, wydziały i instytuty zamiejscowe oraz zamiejscowe ośrodki dydaktyczne i punkty konsultacyjne w województwie lubuskim w roku akademickim 2008/2009

Wyszczególnienie	Miejscowość	Studenci
Wyższe szkoły publiczne		24182
Uniwersytet Zielonogórski	Zielona Góra	16766
Publiczne wyższe szkoły zawodowe		7416
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie	Sulechów	–
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim	Gorzów Wielkopolski	–
Wyższe szkoły niepubliczne		3423
Lubuska Wyższa Szkoła Zdrowia Publicznego	Zielona Góra	–
Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna	Żary	–
Wyższa Szkoła Biznesu	Gorzów Wielkopolski	–
Wyższa Szkoła Zawodowa w Kostrzynie nad Odrą	Kostrzyn nad Odrą	–
Zachodnia Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych	Zielona Góra	–
Wyższa Informatyczna Szkoła Zawodowa	Gorzów Wielkopolski	–
Filie, wydziały i instytuty zamiejscowe		1089
Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu – Wydział Zamiejscowy w Gorzowie Wielkopolskim	Gorzów Wielkopolski	1089
Zamiejscowe ośrodki dydaktyczne, punkty konsultacyjne		1069 <sup>a</sup>
Uniwersytet Szczeciński – Punkt Konsultacyjny w Gorzowie Wielkopolskim	Gorzów Wielkopolski	246
Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie – Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Nowej Soli	Nowa Sól	32
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Słubicach	Słubice	633
Akademia Rolnicza w Szczecinie – Terenowy Ośrodek Dydaktyczny w Strzelcach Krajeńskich	Strzelce Krajeńskie	108
Akademia Medyczna im. Piastów Śląskich we Wrocławiu – Punkt Konsultacyjny w Zielonej Górze	Zielona Góra	–
Akademia Ekonomiczna w Poznaniu – Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Zielonej Górze	Zielona Góra	50

<sup>a</sup>łącznie z cudzoziemcami

Źródło: Szkoły wyższe i ich finanse w 2008. 2009. GUS.

W województwie lubuskim zlokalizowane są jeszcze dwie samodzielne uczelnie publiczne: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim oraz Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prof. S. Tarnowskiego w Sulechowie. Uczelnie te zostały utworzone w roku 1998 w celu zwiększenia dostępu do szkolnictwa wyższego wśród młodzieży z małych miast i wsi (Bajerski 2009). Początkowo uczelnie te miały możliwość prowadzenia tylko studiów pierwszego stopnia, które kończyły się nadaniem tytułu zawodowego licencjata lub inżyniera.

Od 2005 r. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim prowadzi również studia magisterskie. W roku akademickim 2005/2006 w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim kształciło się 5,8 tys. studentów, a w roku akademickim 2009/2010 studiowało w tej szkole 5 tys. studentów na siedmiu kierunkach studiów. Ponadto uczelnia prowadzi kształcenie na 19 kierunkach studiów podyplomowych. W roku akademickim 2005/2006 w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sulechowie studiowało 3,2 tys. osób na pięciu kierunkach studiów.

W regionie zlokalizowanych jest sześć uczelni niepublicznych. Należą do nich: Lubuska Wyższa Szkoła Zdrowia Publicznego i Zachodnia Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych w Zielonej Górze, Wyższa Szkoła Biznesu i Wyższa Informatyczna Szkoła Zawodowa<sup>3</sup> w Gorzowie Wielkopolskim, Wyższa Szkoła Zawodowa w Kostrzynie nad Odrą oraz Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna w Żarach. Uczelnie te prowadzą studia pierwszego stopnia w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym, a wyjątkowo studia drugiego stopnia oraz studia podyplomowe. Największą niepubliczną uczelnią w województwie jest Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna w Żarach, na której w 2007 r. studiowało 1,1 tys. studentów na 2 kierunkach studiów.

Profil kształcenia na uczelniach publicznych różni się od profilu kształcenia na uczelniach niepublicznych. Na Uniwersytecie Zielonogórskim dominują kierunki techniczne i humanistyczne. W wyższych szkołach zawodowych przeważają kierunki humanistyczne, społeczne, ekonomiczne, administracyjne oraz techniczne. Ze względu na niskie koszty kształcenia oraz znaczne zainteresowanie ze strony młodzieży, w szkołach niepublicznych dominują kierunki pedagogiczne, społeczne, humanistyczne oraz medyczne<sup>4</sup>. Najczęściej oferowanymi przez te szkoły kierunkami są pedagogika oraz zdrowie publiczne (tab. 3).

Rozwojowi bazy instytucjonalnej działalności edukacyjnej w zakresie szkolnictwa wyższego towarzyszył wzrost liczby studentów. W 1990 r. w regionie kształciło się 6,1 tys. studentów, w 2000 r. – 28,6 tys., w 2004 r. nastąpił dalszy wzrost liczby studentów do 34,7 tys. (tab. 4). W latach 2005–2008 zanotowano spadek liczby studentów, co było wyrazem ogólnej tendencji krajowej związanej z sytuacją demograficzną. W 2008 r. liczba studentów wynosiła 27,6 tys. W okresie 1990–2008 wskaźnik dynamiki studentów w województwie lubuskim kształtował się na poziomie 453%. Wartość tego wskaźnika dla kraju wyniosła 489%.

W roku 2008 w województwie lubuskim przeważająca liczba studentów (87,6% ogółu) kształciła się w szkołach publicznych (tab. 5). Zdecydowaną więk-

<sup>3</sup> Wyższa Informatyczna Szkoła Zawodowa znajduje się obecnie w fazie likwidacji.

<sup>4</sup> Podział kierunków na podgrupy zgodnie z Międzynarodową Standardową Klasyfikacją Edukacji, która wyróżnia podgrupy kierunków: pedagogicznych, humanistycznych, artystycznych, społecznych, ekonomicznych i administracyjnych, prawnych, dziennikarstwa i informacji, biologicznych, fizycznych, matematycznych i statystycznych, informatycznych, medycznych, opieki społecznej, inżynierijno – technicznych, produkcji i przetwórstwa, architektury i budownictwa, rolniczych, leśnych i rybactwa, weterynaryjnych, usług dla ludności, ochrony środowiska, usług transportowych, ochrony i bezpieczeństwa. Wg Szkoły wyższe i ich finanse w 2008 r. 2009. GUS: 348–355.

Tabela 3. Kierunki studiów na uczelniach wyższych w województwie lubuskim

Szkoła wyższa	Kierunek
Uniwersytet Zielonogórski	architektura wnętrz edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych jazz i muzyka estradowa malarstwo bezpieczeństwo narodowe ekonomia zarządzanie i marketing automatyka i robotyka elektronika i telekomunikacja elektrotechnika informatyka astronomia fizyka filologia, filologia angielska filologia, filologia germańska filologia polska filologia, filologia romańska filologia, filologia rosyjska filozofia historia informacja naukowa i bibliotekoznawstwo politologia architektura i urbanistyka budownictwo inżynieria środowiska informatyka i ekonometria matematyka edukacja techniczno-informatyczna inżynieria biomedyczna mechanika i budowa maszyn technologia drewna zarządzanie i inżynieria produkcji biologia biotechnologia ochrona środowiska pedagogika pielęgniarstwo socjologia wychowanie fizyczne

Szkoła wyższa	Kierunek
Collegium Polonicum	filologia filologia polska politologia ochrona środowiska gospodarka przestrzenna fizyka ochrona europejskich dóbr kultury w j. niemieckim komunikacja interkulturowa w j. niemieckim Master of European Studies w j. niemieckim prawo – dla studentów Bachelor and Master of German and Polish Law na EUV
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie	administracja turystyka i rekreacja ogrodnictwo technologia żywności i żywienia człowieka energetyka
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim	administracja bezpieczeństwo narodowe filologia polska filologia pedagogika informatyka zarządzanie
Lubuska Wyższa Szkoła Zdrowia Publicznego	kosmetologia zdrowie publiczne pedagogika specjalna
Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna	pedagogika filologia polska
Wyższa Szkoła Biznesu	zarządzanie socjologia gospodarka przestrzenna
Wyższa Szkoła Zawodowa	ochrona środowiska kosmetologia ratownictwo medyczne
Zachodnia Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych	ekonomia polityka społeczna
Wyższa Informatyczna Szkoła Zawodowa	informatyka lingwistyka stosowana

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych uczelni wyższych w województwie lubuskim.

Tabela 4. Studenci<sup>a</sup> szkół wyższych w województwie lubuskim w latach 2000–2008

Lata	Studenci (w tys.)
2000	28,6
2001	30,5
2002	32,1
2003	33,6
2004	34,7
2005	33,3
2006	30,8
2007	29,7
2008	27,6

<sup>a</sup>bez szkół resortu obrony narodowej oraz resortu spraw wewnętrznych i administracji; absolwenci z poprzedniego roku akademickiego, a w roku akademickim 2000/2001 – z roku kalendarzowego

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Lubuskiego 2009. Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

szość studentów szkół publicznych, tj. 69,3%, stanowili studenci Uniwersytetu Zielonogórskiego (tab. 2).

Na studiach stacjonarnych kształciło się 53,5% ogółu studentów (tab. 6). Jest to wartość wyższa niż wartość wskaźnika krajowego, wynosząca 48,1%. Większość studentów Uniwersytetu Zielonogórskiego (61,6% ogółu) to studenci studiów stacjonarnych. Podobnie sytuacja kształtuje się w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych w Gorzowie Wielkopolskim i w Sulechowie. Studenci studiów stacjonarnych w tych szkołach stanowili 54,8% ogółu studentów. Wyższe uczelnie nie-

Tabela 5. Studenci szkół wyższych państwowych i niepaństwowych w województwie lubuskim w roku akademickim 2008/09

	Liczba szkół wyższych			Studenci		
	ogółem	państwowe	niepaństwowe	ogółem	szkół państwowych	szkół niepaństwowych
Polska	449	124	325	1911520 <sup>a</sup>	1252124	659396
Lubuskie	9	3	6	27605 <sup>a</sup>	24182	3423

<sup>a</sup>bez szkół resortu obrony narodowej oraz resortu spraw wewnętrznych i administracji

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw 2009. 2009. GUS.

Tabela 6. Studenci szkół wyższych w województwie lubuskim według typów szkół w roku akademickim 2008/2009 – stan w dniu 30.11.2008 r.

Wyszczególnienie	Studenci			
	ogółem	w tym		
		kobiety	studiów stacjonarnych	studiów niestacjonarnych
Polska	1927762 <sup>a</sup>	1098351	928133	999629
Lubuskie	27605	15504	14780	12825
Wyższe szkoły publiczne	24182	13568	14393	9789
Uniwersytet Zielonogórski	16766	8565	10332	6434
Publiczne wyższe szkoły zawodowe	7416	5003	4061	3355
Wyższe szkoły niepubliczne	3423	1936	387	3036

<sup>a</sup>ze szkołami resortu obrony narodowej oraz resortu spraw wewnętrznych i administracji; z filiami, wydziałami i instytucjami zamiejscowymi oraz zamiejscowymi ośrodkami dydaktycznymi i punktami konsultacyjnymi

Źródło: Szkoły wyższe i ich finanse w 2008. 2009. GUS.



Tabela 7. Studenci według grup kierunków studiów w województwie lubuskim w latach akademickich 2000/2001 i 2007/2008

Grupy kierunków	Studenci (w %)	
	2000/2001	2007/2008
Kształcenie	21,8	20,9
Nauki humanistyczne i sztuka	11,8	14,5
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	37,4	34,5
Nauka	13,4	11,8
Nauki techniczne	11,3	11,0
Usługi	3,8	5,2
Rolnictwo	–	1,5

Źródło: Edukacja i wychowanie w województwie lubuskim w roku szkolnym 2007/2008. 2008. Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Tabela 8. Studenci i absolwenci szkół wyższych<sup>a</sup> na kierunkach matematycznych, przyrodniczych i technicznych w województwie lubuskim w roku akademickim 2008/2009 – stan w dniu 30.11.2008 r.

Wyszczególnienie	Studenci		Absolwenci <sup>b</sup>		studium pierwszego stopnia z tytułem inżyniera
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu studentów	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu studentów	
Polska	426856	22,3	76144	18,2	34970
Lubuskie	6812	24,7	1199	17,3	787

<sup>a</sup>według siedziby jednostki macierzystej, bez szkół resortów obrony narodowej oraz spraw wewnętrznych i administracji  
<sup>b</sup>z roku akademickiego 2007/2008

Źródło: Szkoły wyższe i ich finanse w 2008. 2009. GUS. Rocznik Statystyczny Województw 2009. 2009. GUS.

publiczne charakteryzują się wyraźną przewagą studentów niestacjonarnych (88,7% ogółu studentów).

W roku akademickim 2007/2008 największą grupę studentów lubuskich szkół wyższych stanowili studenci kierunków: społecznych (34,5%), pedagogicznych (20,9%) oraz humanistycznych (14,5%). W porównaniu do roku 2000 wzrósł udział studentów kierunków humanistycznych, natomiast kierunki społeczne, pedagogiczne i techniczne zanotowały spadek (tab. 7). W roku akademickim 2008/2009 studenci kierunków matematycznych, przy-

Tabela 9. Absolwenci<sup>a</sup> szkół wyższych w województwie lubuskim w latach 2000–2008

Lata	Absolwenci (w tys.)
2000	5,1
2001	5,5
2002	6,4
2003	6,7
2004	6,9
2005	7,0
2006	7,1
2007	7,6
2008	6,9

<sup>a</sup>bez szkół resortu obrony narodowej oraz resortu spraw wewnętrznych i administracji; absolwenci z poprzedniego roku akademickiego, a w roku akademickim 2000/2001 – z roku kalendarzowego

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Lubuskiego 2009. Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Tabela 10. Absolwenci szkół wyższych w województwie lubuskim według szkół w roku akademickim 2007/2008

Wyszczególnienie	Absolwenci			
	ogółem	w tym		
		kobiety	studiów stacjonarnych	studiów niestacjonarnych
Polska	420942	273235	188561	232381
Lubuskie	6936	4490	3788	3148
Uniwersytet Zielonogórski	4140	2485	2418	1722
Publiczne wyższe szkoły zawodowe	1969	1469	1142	827
Wyższe szkoły niepubliczne	827	536	228	410

Źródło: Szkoły wyższe i ich finanse w 2008. 2009. GUS.

Tabela 11. Nauczyciele akademicy i studenci wyższych uczelni w województwie lubuskim w latach 2000–2008

Lata	Nauczyciele akademicy	Studenci	Studenci na jednego nauczyciela akademickiego
2000/01	964	28571	29,6
2001/02	1494	35965	24,1
2002/03	1430	32067	22,4
2003/04	1448	33568	23,2
2004/05	1489	34682	23,3
2005/06	1535	33283	21,7
2006/07	1517	30835	20,3
2007/08	1471	29748	20,2
2008/09	1469	27605	18,8

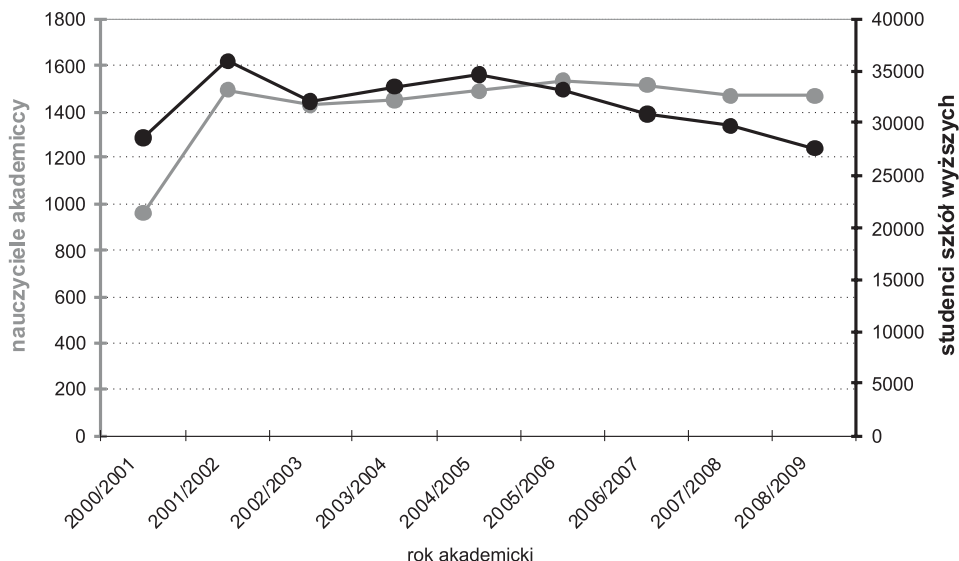
Źródło: Roczniki Statystyczne Województwa Lubuskiego 2001–2009. Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

rodniczych i technicznych stanowili 24, 7% ogółu studentów (tab. 8), co odpowiadało wartości wskaźnika krajowego.

W latach 2000–2007 liczba absolwentów szkół wyższych w regionie wzrosła z 5,1 tys. do 7,6 tys. absolwentów (tab. 9). W kolejnym roku nastąpił jej spadek do 6,9 tys. osób.

Absolwenci szkół państwowych stanowili 88,1% ogółu absolwentów. Połowa absolwentów ukończyła studia stacjonarne.

W latach 2000–2008 nastąpił dwukrotny wzrost liczby nauczycieli akademickich w województwie lubuskim. W roku 2008 kadra dydaktyczna liczyła 1469 nauczycieli (tab. 11). Jednocześnie nastąpił spadek liczby studentów. W rezultacie wartość wskaźnika liczby studentów przypadających na jednego nauczyciela akademickiego zmniejszyła się z 29,6 do 18,8 (ryc. 1). Wskaźnik ten był najniższy na Uniwersytecie Zielonogórskim (16,9). Wyższe szkoły niepubliczne charakteryzowały się wyższą wartością tego wskaźnika (tab. 12).



Ryc. 1. Nauczyciele akademicki i studenci wyższych uczelni w województwie lubuskim w latach 2000–2008

Tabela 12. Nauczyciele akademicki w województwie lubuskim według szkół wyższych w roku akademickim 2008/2009

Wyszczególnienie	Liczba szkół wyższych	Nauczyciele akademicki	Studenci na jednego nauczyciela akademickiego
Ogółem	9	1469	18,8
Uniwersytety	1	991	16,9
Wyższe szkoły ekonomiczne	1	31	34,2
Wyższe szkoły zawodowe	7	447	21,9

Źródło: Szkoły wyższe i ich finanse w 2008. 2009. GUS. Rocznik Statystyczny Województwa Lubuskiego 2009. Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

### 3. Zatrudnienie w działalności badawczo-rozwojowej i sektorach nowoczesnej gospodarki w województwie lubuskim

Warunkiem dynamicznego rozwoju gospodarki regionalnej jest prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej oraz rozwój sektorów nowoczesnej gospodarki. W województwie lubuskim, w porównaniu z innymi województwami, zatrudnienie w działalności badawczo-rozwojowej oraz odsetek pracujących w działalności produkcyjnej i usługowej wysokiej techniki kształtuje się na niskim poziomie. W 2008 r. w działalności naukowej zatrudnione były 1062 osoby, w tym 962 pracowników naukowo-badawczych oraz 39 pracowników technicznych (tab. 13). Pracownicy z

Tabela 13. Zatrudnieni w działalności badawczej i rozwojowej w województwie lubuskim według grup stanowisk w latach 2000–2008

Lata	Ogółem	Pracownicy naukowo-badawczy	Technicy i pracownicy równorzędni	Pozostały personel
2000	1400	1245	112	43
2001	1380	1176	142	62
2002	1279	1095	123	61
2003	1275	1113	111	51
2004	1326	1143	130	53
2005	1336	1161	119	56
2006	1053	989	44	20
2007	1099	997	61	41
2008	1062	962	39	61

Źródło: Roczniki Statystyczne Województw 2001–2009. GUS. Warszawa.

Tabela 14. Jednostki prowadzące działalność badawczo-rozwojową w województwie lubuskim w latach 2000–2008

Lata	Jednostki
2000	12
2001	15
2002	11
2003	9
2004	14
2005	17
2006	18
2007	18
2008	19

Źródło: Roczniki Statystyczne Województw 2001–2009. GUS. Warszawa.

tytułem naukowym profesora stanowili 5,9% ogółu zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej, pracownicy ze stopniem naukowym doktora habilitowanego – 15,9%, a pracownicy ze stopniem naukowym doktora – 44,8%. W stosunku do roku 2000 nastąpił nawet spadek zatrudnienia ogółem o 24,1% oraz spadek liczby pracowników naukowo-badawczych o 22,7%.

W 2008 r. działalność badawczo-rozwojową prowadzili pracownicy wyższych uczelni oraz 19 jednostek rozwojowych (tab. 14). Do jednostek rozwojowych zalicza się m.in.: (1) Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Metrologii Elektrycznej „Metrol” w Zielonej

Górze, który prowadzi badania z zakresu elektrycznych mierników analogowych i cyfrowych, mierników samochodowych, przetworników wielkości elektrycznych, rejestratorów, elektronicznych regulatorów wielkości fizycznych, mikroprocesorowych sterowników programowanych, systemów pomiarowo-regulacyjnych oraz półprzewodnikowych sterowników mocy; (2) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Gorzowie Wielkopolskim, który zajmuje się problematyką zdrowotną zwierząt oraz jakością żywności pochodzenia zwierzęcego.

Region lubuski ma słabo rozwinięte środowisko innowacyjne. Dopiero rozpoczęto prace nad organizacją Parku Naukowo-Technologicznego przy Uniwersytecie Zielonogórskim. Charakteryzuje się również niewielką liczbą ośrodków innowacji i przedsiębiorczości. W 2007 r. liczba tych ośrodków wynosiła 22, w tym 10 ośrodków szkoleniowo-doradczych, co daje województwu przedostatnią pozycję w układzie województw.

Województwo lubuskie należy do województw, które charakteryzują się niskim poziomem rozwoju nowoczesnej gospodarki. W 2004 r. zatrudnienie w sekcjach produkcyjnych wysokiej techniki kształtowało się na poziomie 12,2 tys., co stanowiło 17,2% ogółu pracujących w przetwórstwie przemysłowym przy średniej krajowej równej 23,2%. Zatrudnienie w usługach wysokiej techniki wynosiło 3,9 tys. Pracujący w usługach wysokiej techniki stanowili w 2004 r. 2,3% ogółu pracujących w usługach przy średniej krajowej kształtującej się na poziomie 3,7%.

## 4. Podsumowanie

Województwo lubuskie w latach 1990 i 2008 należało do województw o najmniejszym udziale w krajowej liczbie studentów, który kształtował się w 1990 r. na poziomie 1,6 %, a w 2008 r. – 1,4 %. Podobny udział charakteryzował województwa opolskie i świętokrzyskie. Natomiast wystąpił wyraźny wzrost liczby studentów na 1000 mieszkańców. Wzrost ten jest charakterystyczny dla województw o niskich wskaźnikach koncentracji studentów w stosunku do ludności (por. Bajerski 2009). Wskaźnik liczby studentów na 1000 mieszkańców w 1990 r. w tym województwie wynosił 6,1 przy średniej krajowej równej 10,2. Proces rozwoju szkolnictwa wyższego doprowadził do wzrostu wartości tego wskaźnika do 27,4 studenta na 1000 mieszkańców przy średniej krajowej wynoszącej 50,1 w 2008 r.

Wśród absolwentów szkół wyższych w województwie lubuskim przeważają osoby z wykształceniem uzyskanym na kierunkach społecznych (42,8%) oraz pedagogicznych (21,9%)<sup>5</sup>. Zmiana profilu kształcenia szkół wyższych i wzrost liczby absolwentów na kierunkach technicznych może stać się czynnikiem decydującym o wzroście atrakcyjności regionu dla potencjalnych inwestorów.

Należy jednak zaznaczyć, że według Herbsta (2007) rozwój działalności edukacyjnej i w efekcie wzrost kwalifikowanych kadr może przełożyć się na rozwój gospodarczy regionu dopiero w dłuższej perspektywie czasowej.

## Literatura

- Bajerski A. 2009. Zmiany liczby studentów województw Polski w okresie transformacji społeczno-gospodarczej. [W:] P. Churski (red.), *Praktyczne aspekty badań regionalnych – varia vol. II*. Biuletyn Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Seria *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, 8: 21–31.
- Bajerski A. 2009. *Przekształcenia struktury przestrzennej szkolnictwa wyższego w Polsce po 1989*. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Becker G.S. 1993. *Human capital*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Chojnicki Z., Czyż T. 2006. *Aspekty regionalne gospodarki na wiedzy*. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

<sup>5</sup> Edukacja i wychowanie w województwie lubuskim w roku szkolnym 2007/2008. 2008. Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, s. 18.

- Chojnicki Z., Czyż T. 2007. Rola kapitału ludzkiego w kształtowaniu gospodarki opartej na wiedzy w Polsce. *Przegląd Geograficzny*, 79, 3–4: 423–438.
- Dolata M. 2004. Funkcjonowanie Europejskiego Uniwersytetu Viadrina i Collegium Polonicum oraz ich rola w rozwoju społeczno-gospodarczym Frankfurtu nad Odrą i Ślubic. [W:] S. Ciok, D. Ilnicki (red.), *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-prze-strzennych. Regionalny wymiar integracji europejskiej*, VIII/1. Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego, Wrocław, s. 255–268.
- Dominiak J., Perdał R. 2009. Rola instytucji w rozwoju województwa wielkopolskiego. [W:] T. Czyż (red.), *Charakter regionalny województwa wielkopolskiego*. Biuletyn Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, *Seria Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna* 9: 43–62.
- Edukacja i wychowanie w województwie lubuskim w roku szkolnym 2007/2008. Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.
- Herbst M. 2007. Kapitał ludzki i kapitał społeczny a rozwój regionalny. Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa.
- Herbst M. 2009. Tworzenie i absorpcja kapitału ludzkiego przez miasta akademickie w Polsce. *Studia Regionalne i Lokalne*, 4(38): 21–38.
- Informator Nauki Polskiej 2006. Instytucje naukowe. T. 2 A. Ośrodek Przetwarzania Informacji, Łódź.
- Roczniki Statystyczne Województw 2001–2009. GUS, Warszawa.
- Roczniki Statystyczne Województwa Lubuskiego 2001–2009. Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

## Development of higher education in Lubuskie voivodeship

**Abstract:** Human capital has become a significant factor of the economic development of a region today. What plays a crucial role in the formation of this capital is the level of education of the region's population, and this is closely connected with the development of education, especially higher education. The aim of this paper is to analyse the development of higher education in Lubuskie voivodeship as a factor determining the quality of human capital. The research procedure focuses on the development of higher education as measured by the size of its institutional-organisational base, student enrolment, and academic staff.

**Key words:** human capital, education level, research and development activity, Lubuskie voivodeship